

ЗНАЧЕННЯ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ПІДГОТОВЦІ ПРОВІЗОРІВ ТА ЛІКАРІВ

*Якущенко В.А.¹, Нартов П.В.², Шульга Л.І.¹, Лукієнко О.В.¹,
Губченко Т.Д.¹, Квітчатка Г.І.¹*

¹Інститут підвищення кваліфікації спеціалістів фармації,

Національний фармацевтичний університет, м. Харків, Україна

²Харківська медична академія післядипломної освіти, м. Харків, Україна

Вступ. У сучасному освітньому суспільстві відбулося переосмислення не тільки поняття «освіта», але і інших, пов'язаних з ним термінів, зокрема, таких як «навчання». Показовим для цього процесу є переклад поняття «навчання» англійською. Сьогодні все частіше в англійській мові термін «education» став заміщатися терміном «learning». Пов'язане це з тим, що у першому випадку головною фігурою освітнього процесу виступає викладач, «провідник, що веде до знань, вмінь, навичок». В другому – центральною фігурою стає індивідуум, який сам іде до знань, вмінь, навичок, тобто до удосконалення особистої культури, підвищення загального професійного рівня [4,5].

Наприкінці минулого століття в літературі з'являється термін «компетенції» (неможливо навчити, можливо навчитися), тобто наріжним камінням освіти стає самоосвіта. Усе інше стає лише факторами, ресурсами та умовами, які сприяють або перешкоджають удосконаленню особистості, підвищенню її фахового та загальнокультурного рівня. Для українського освітнього суспільства цей поворот до самоосвіти не є відкриттям, оскільки ще у 1885 р. в роботах провідного вітчизняного педагога П. Ф. Кантерева значна увага приділялася самовихованню та самоосвіті. З урахуванням вище наведеного в наш час сформувався нове поняття освіти: «Освіта – процес самозміни людини, у підсумку якого вона освоює нові для себе знання, уміння навички та компетенції...» [1,2,3]. З огляду на вищезазначене, принципово змінюється парадигма освіти: зараз людину не навчають – вона сама вчиться. Логіка освіти спрямована на самостійну роботу особистості, де вона переходить на новий рівень творчого розвитку. Сучасні споживачі освітніх послуг оцінюють якість освіти та підготовленість фахівців за рівнем компетентності спеціалістів. Випускники ВНЗ сьогодні, в тому числі медичних та фармацевтичних, повинні мати не тільки високий рівень компетентності у медичній (фармацевтичній) галузі знань, але й володіти елементами комунікативної компетенції. Відповідно, суттєво змінюється роль та функції викладача, виникає нагальна потреба впровадження нових особистісно-орієнтованих, інтерактивних форм навчання, а це, в свою чергу, потребує нового, сучасного навчально-методичного забезпечення.

Мета. Визначити види навчально-методичних матеріалів, встановити їх значення у післядипломній підготовці спеціалістів фармації та медицини, проаналізувати сучасний стан та перспективи методичного забезпечення навчального процесу на кафедрі загальної фармації та безпеки ліків ПКСФ.

Матеріали та методи. Провести бібліографічний та бібліосемантичний

аналіз літературних джерел та проаналізувати особистий попит у питаннях навчально-методичного забезпечення навчального процесу з застосуванням методів наукового пізнання та аналізу, індукції та дедукції.

Основні результати. За аналізом літературних джерел та вивченням нормативних актів було встановлено, що навчально-методична робота організується і проводиться відповідно до вимог Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про мову», Постанов КМУ, наказів і листів МОН і МОЗ України та базується на загальних положеннях дидактики.

До державних складових навчально-методичного забезпечення належать: державні стандарти освіти; навчальні плани; навчальні програми з усіх нормативних навчальних та вибіркових дисциплін; програми навчальної, виробничої та інших видів практик; підручники й навчальні посібники з грифом МОН.

До складових навчально-методичного забезпечення, які розробляються безпосередньо у ВНЗ, належать: робочі навчальні плани та програми; навчальні програми з вибіркових навчальних дисциплін; навчальні посібники без грифа МОН; інструктивно-методичні матеріали до семінарських, практичних і лабораторних занять; контрольні роботи з навчальних дисциплін для перевірки рівня засвоєння навчального матеріалу; методичні матеріали з питань самостійного опрацювання фахової літератури, написання курсових і дипломних проєктів (робіт); інші матеріали, які визначає викладач, циклова комісія, ВНЗ.

Основними видами навчально-методичної літератури прийнято вважати підручник, навчальний посібник, текст і конспект лекції, навчально-методичні посібники та методичні вказівки різного характеру і призначення. Кожен з цих видів має своє призначення, характерні змістові та структурні особливості, характеризується своєю процедурою розробки, підготовки, затвердження й видання. Останнє включає предмети, матеріали, текстові та комп'ютерно-інформаційні моделі, які використовуються в процесі навчання, щоб забезпечити сприйняття, розуміння та засвоєння особами, які навчаються, необхідних знань, умінь і навичок.

З метою визначення місця і ролі методичного забезпечення у навчальному процесі нами було спочатку визначено основні функції самого викладача:

- організаторська (керівник, провідник у лабіринти знань, умінь, навичок);
- інформаційна (носій найновішої інформації);
- трансформаційна (перетворювач суспільно значущого змісту знань в акт індивідуального пізнання);
- орієнтовно-регулятивна (структура знань педагога визначає структуру знань студента);
- мобілізуюча (переведення об'єкта виховання у суб'єкт самовиховання, саморуху, самозатвердження).

Якщо проаналізувати вищенаведені види навчально-методичної

літератури та функції викладача, стає зрозумілим, що практично уся робота викладача, а це значить і весь навчальний процес, пов'язані із застосуванням, а, відповідно, і написанням методичних матеріалів. Таким чином, віддаючи належне значенню педагогічної майстерності викладача, рівню організації навчально-виховного процесу у ВНЗ, слід зауважити, що методичне забезпечення навчально-виховного процесу було і лишається одним з головних чинників у забезпеченні якості підготовки майбутніх спеціалістів фармації та медицини з високим рівнем фахової й соціальної компетенції, сприяє розвитку суспільно значущих особистісних рис і якостей, загальної та професійної культури.

Наступним кроком нашої роботи стало вивчення навчально-методичного забезпечення кафедри загальної фармації та безпеки ліків ІПКСФ НФаУ. За результатами проведеної роботи встановили, що навчальний процес повністю забезпечений методично. В наявності усі необхідні програми циклів, плани та методичні розробки, а також повний комплект методичної літератури (підручник, навчальні посібники, тестові завдання тощо). З останніх видань слід зазначити навчальні посібники для самопідготовки «Нанотехнології в стоматології та косметології», «Нанотехнології в корекції та лікуванні зору та слуху», з державних складових навчально-методичної літератури підготовано, затверджено МОЗ України та видано «Типовий навчальний план і програма спеціалізації (інтернатури) зі спеціальності «Загальна фармація»», розроблено програму та здійснено наповнення дистанційного циклу підвищення кваліфікації спеціалістів фармації тощо.

Для подальшого удосконалення методичного забезпечення навчального процесу на кафедрі готуються до видання: навчальний посібник «Гомеопатичні препарати: класифікація, технологія одержання, принципи призначення», методичні рекомендації «Науково-методичні підходи до створення фітозасобів для терапевтичної стоматології», довідник «Лексикон спеціаліста фармації та медицини». Розпочато підготовку серії методичних рекомендацій для викладачів, зокрема, наразі підготовані до друку методичні рекомендації за темами: «Фармакогенетичні властивості пацієнта як шлях оптимізації фармакотерапії та підвищення безпеки ліків. Реєстрація побічної дії ліків як фактор підвищення їх безпеки при застосуванні», «Раціональна фармакотерапія та безпека ліків при інфекційних патологіях», «Раціональна фармакотерапія та безпека ліків у хворих з патологією імунної системи та алергічними захворюваннями» тощо.

Таким чином, знову окреслено провідну роль якісного та сучасного навчально-методичного забезпечення навчального процесу в системі післядипломної підготовки спеціалістів фармації та медицини.

Висновки. Визначено види навчально-методичних матеріалів, що відносяться до основних складових навчально-методичного забезпечення, необхідні для якісного ведення навчального процесу в системі післядипломної освіти: державні стандарти освіти, підручник, навчальний посібник, текст й конспект лекції, навчально-методичні посібники і методичні вказівки, програми.

Підтверджено, що навчально-методичне забезпечення є одним з головних чинників у підготовці майбутніх фахівців з високим рівнем фахової й соціальної компетенції.

Встановлено, що на кафедрі загальної фармації та безпеки ліків ПККСФ НФаУ у повному обсязі забезпечено навчальний процес післядипломної підготовки спеціалістів фармації та медицини банком сучасних навчально-методичних матеріалів, який регулярно оновлюється та доповнюється.

Список літератури

1. Арабидзе Г. Г. Тенденции развития оценки и компетенций по профильным дисциплинам медицинских специальностей высшего профессионального образования / Г. Г. Арабидзе, С. И. Киденцова // Медицинское образование и профессиональное развитие. – 2012. – № 2. – С. 57-64.

2. Гуменюк С. Е. Нестандартные формы интегрированных занятий и формирование профессиональных компетенций / С. Е. Гуменюк, А. Ю. Сидельников // IV Общерос. конф. с междунар. участием «Медицинское образование–2013»: сб. тезисов, г. Москва, 4-5 апреля 2013 г. – М. : Изд-во Первого МГМУ им. И. М. Сеченова, 2013. – С. 135-136.

3. Кантарев П. Ф. Дидактические очерки. Теория образования / П. Ф. Кантарев // Избранные педагогические сочинения. – М. : Педагогика, 1982. – С. 351-355.

4. Куршев В. В. Новое образовательное медицинского пространство – важнейший фактор подготовки компетентного специалиста / В. В. Куршев // IV Общерос. конф. с междунар. участием «Медицинское образование–2013»: сб. тезисов, г. Москва, 4-5 апреля 2013 г. – М. : Изд-во Первого МГМУ им. И. М. Сеченова, 2013. – С. 280-282.

5. Райкова Т. С. Післядипломна фармацевтична освіта: перспективи розвитку / Т. С. Райкова, Т. А. Шарапова, В. І. Дарій // Фармацевтична наука та практика: проблеми, досягнення, перспективи розвитку : матеріали I наук.-практ. інтернет-конф. з міжнар. участю, м. Харків, 24-25 березня 2016 р. – Х. : НФаУ, 2016. – С. 325-326.